

2008-06-30

Kulturdepartementet

103 33 STOCKHOLM

Betänkandet SOU 2008:26 "Värna språken – förslag till språklag"

1 Sammanfattning

TNC har inget att invända mot lagens innehåll och syfte. Vi tycker det är viktigt att lagen innehåller bestämmelser om det allmännas ansvar för att svenskan utvecklas och används inom alla samhällsområden och domäner. Från TNCs horisont är det angeläget att påpeka att terminologiarbete spelar en central roll för förhindrande av domänförlust, för närvarande aktuellt inom naturvetenskapliga, tekniska och medicinska områden. Resurser måste avsättas för terminologiarbete inom dessa områden, och det är viktigt att det allmänna fortsätter att finansiera en nationell, övergripande terminologiverksamhet genom TNC.

2 Särskilda kommentarer

5 §

TNC instämmer i paragraf 5. Samtidigt vill vi framhålla att om svenskan även i framtiden "ska kunna användas inom alla samhällsområden" så kräver det aktiva insatser. Om det ska finnas ord, uttryck och termer på svenska för nytillkomna och ämnesspecifika begrepp inom samhällets olika fackområden så behöver det också finnas resurser för svenskt terminologiarbete. Förutom en nationell terminologicentral som TNC behövs även termgrupper för olika fackområden, liksom särskilt utsedda personer med ansvar för terminologi inom myndigheter och på företag m.m. Se också kommentaren till paragraf 6.

Svenskan måste också kunna användas i all högre utbildning, i många fall parallellt med engelskan. Studenterna behöver kunna tillgodogöra sig och förmedla kunskap lika väl på både svenska och engelska (i dag det globalt gemensamma forskarspråket). Det innebär att de måste vara lika förtrogna med den svenska fackspecifika terminologin som med den engelska. För att detta ska uppnås behöver det finnas en terminologisk medvetenhet från lärarnas sida som förmedlas till studenterna. Vidare kan kurslitteraturen behöva kompletteras med tvåspråkiga terminologilistor etc. **TNC föreslår** att paragraf 5 får följande tillägg: "... kunna användas inom alla samhällsområden, inklusive enskilda ämnen inom den högre utbildningen och forskningen".

6 §

TNC instämmer i att det allmänna har ett särskilt ansvar för att svenskan används och utvecklas. Det medför att sådana resurser som nämns ovan (paragraf 5) finns tillgängliga.

8 §

TNC instämmer i det allmännas ansvar för minoritetsspråken och vill poängtera att det också innebär ett ansvar för att terminologier för olika fackområden utvecklas på ett bra sätt.

11 §

TNC instämmer inte i att språklagens formulering ”vårdad, enkelt och begripligt” skulle vara tydligare än verksförordningens formulering ”klart och begripligt”. Våra argument mot framför allt ”enkelt” är att det ofta finns en motsättning mellan enkelhet och precision, särskilt när det gäller fackspråkliga texter. Inte så sällan görs det i klarspråksarbetets namn försök att byta ut etablerade facktermer mot så kallade enklare omskrivningar. Sådan förenkling sker ofta på bekostnad av precision och entydighet, vilket är allvarligt i texter där precision är av yttersta vikt och där det till och med kan finnas risker för liv och hälsa om informationen inte är entydig. Fackspråkliga texter ska granskas och omarbetas med respekt för fackområdets speciella uttrycksbehov. Förenklingar och anpassning till en bred och allmän mottagargrupp kan inte alltid göras av en språkgranskare ensam utan måste ske i samarbete med en fackexpert. Om man vill förenkla eller förtydliga en ”svår” text så är det många gånger bättre att ta till andra knep. En ordlista infälld i texten, en faktaruta, en illustration etc. kan vara sådana knep som bättre bistår och förtydligar.

Ordet ”vårdad” i formuleringen kan eventuellt misstolkas, eftersom det ibland används i betydelsen ”strängt efterlevande av stelnade normer” eller i motsats till jargongartat eller vulgärt språk.

TNC föreslår därför att paragrafens sista del omformuleras till ”ska följa gängse språknormer och vara tydligt och begripligt”.

12 §

TNC instämmer till fullo i denna paragraf. Dock behöver det klargöras att ”utvecklas” inte *enbart* betyder att nya termer för nya begrepp ska skapas. Oftare handlar terminologiarbete faktiskt om att avgränsa och precisera betydelsen hos redan existerande tvetydiga eller luddiga begrepp. **TNC föreslår** därför att sista delen av paragrafen omformuleras till ”... inom deras olika fackområden utarbetas, görs tillgänglig, används och underhålls” som speglar en mer logisk följd.

TNC har under en följd av år föreslagit att varje myndighet borde utse terminologisamordnare som bland annat ansvarar för den egna myndighetens terminologi och deltar i myndighetsövergripande terminologiarbete. En terminologisamordnare ska t.ex. etablera ett myndighetsinternt nätverk av olika experter som ska konsulteras i termfrågor, inventera, samla in och vid behov initiera terminologiprojekt inom olika delområden som berör myndigheten, sprida resultatet av terminologiarbetet på lämpligt sätt så att det kommer till största möjliga användning. Ett fåtal myndigheter har redan avsatt resurser för att kunna ha en sådan funktion. Om alla myndigheterna ska ges möjlighet att efterleva denna paragraf så är det nödvändigt att resurser avsätts för motsvarande funktioner liksom för metodstöd och kompetensutveckling.

I sammanhanget är det relevant att påpeka att begreppet ”myndighet” inte är väldefinierat och att paragrafen därför kan tolkas på olika sätt. Är det t.ex. tänkt att universitet och högskolor ska räknas till de myndigheter som ska ha ett särskilt ansvar för terminologi? Ska ansvaret i så fall tas av varje enskild högskola, eller ska de samlas kring ett gemensamt ansvar? Och vad är ”deras olika fackområden”? Även andra myndigheter har fackområden som överlappar och går in i varandra, varför det kanske inte är lämpligt att ansvaret för terminologisamordning bara

tas ensamt av en enskild myndighet. I sådana fall bör hellre centrala termgrupper bildas med en bred sammansättning av representanter från flera berörda organ. Samordning och överblick är viktiga delar i sådant terminologiarbete som siktar mot långsiktig nytta och väl förankrade rekommendationer. **TNC föreslår** således att paragraf 12 får ett tillägg: ”För fackområden som berör flera myndigheter, även universiteten, bör centrala termgrupper bildas där flera berörda organ är representerade.”

Om paragraf 12 ska kunna sättas i verket på ett bra sätt så behövs också grundutbildningar i terminologi erbjudas vid universitet och högskolor i större skala och mer regelbundet än vad som i dag är fallet.

14 §

TNC instämmer till fullo i paragrafen. Vi vill understryka att tolkning, liksom även översättning, kräver ett kontinuerligt terminologiarbete inom alla de områden som EU-samarbetet handlar om. Svenska termer måste finnas till hands på ett lättillgängligt sätt så att tolkning och översättning kan genomföras med all önskvärd precision.

Även den som företräder Sverige i Europeiska unionen måste, för att underlätta en högkvalitativ tolkning, vara terminologiskt medveten och känna ansvar för att ge tolken ett underlag med de termer som kommer att vara centrala i det sammanhang som ska tolkas.

I detta ärende har TNCs styrelse beslutat.

Anna-Lena Bucher
vd

Ingegerd Dirtoft
styrelsens ordförande